



## БІБЛІОТЕКА І КОРИСТУВАЧ: СУЧАСНІ ФОРМИ КУЛЬТУРНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ

*І.В. Бова, Т.В. Марцун*  
*Національний юридичний університет*  
*імені Ярослава Мудрого*  
*Наукова бібліотека*

**Вступ.** Рівень культури та освіти кожного громадянина є одним із ключових показників успішного національного розвитку, конкурентоспроможності держави на світовому ринку. Читання завжди було і залишається віддзеркаленням цього, тим елементом, за допомогою якого цей рівень встановлюється, оскільки воно як головне джерело знань відкриває шлях до отримання інформації (1).

На жаль, нині у зв'язку з розвитком інформаційних технологій та Інтернету студенти все менше цінують книгу, рідко звертаються до неї. З огляду на сказане слід додати, що сьогодні як ніколи робота бібліотек, націлена на розвиток у молоді потреби в книзі як унікальному носієві матеріальної і духовної культури, а також на створення умов для формування пріоритетів у системі моральних і духовних цінностей за допомогою популяризації книги, набуває особливого значення (5). Важливу роль у цій справі відіграють вузівські бібліотеки, оскільки їх основний читацький контингент – студентська молодь, тобто майбутнє держави.

Із цього приводу Н.П. Пасмор зазначає, що сучасні вузівські бібліотеки по праву називають найважливішими джерелами знань. Додаючи при цьому, що для того, щоб відповідати вимогам користувачів, вони повинні бути доступними, оперативними, інноваційними, інформаційно підтримувати їх освітні й наукові потреби і запити (4). Лише за таких умов бібліотека зможе виконувати головну свою функцію – культурно-виховну.

Таким чином, бібліотека, консолідуючи свої зусилля з іншими структурами вузу, має вибудовувати сучасні відносини між бібліотекарем, і користувачем, відпрацьовувати та впроваджувати нові форми роботи з книгою, людиною задля розвитку і підвищення рівня освіти та культури в цілому, сприяючи і стимулюючи формування полікультурної особистості (3).

**Основна частина.** Культурно-виховна робота університетських бібліотек розглядається нами як сукупність форм і методів усної та наочної пропаганди друкованих творів серед користувачів бібліотеки. Тому мета цієї статті – розкриття сучасних форм культурно-виховної роботи на прикладі діяльності наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Як уже зазначалося, пріоритетним напрямком діяльності сучасних вузівських бібліотек має стати просування і популяризація читання. Сьогодні читача необхідно переконати в тому, що «читати – це модно, престижно, актуально!». Для цього потрібні нові підходи і форми роботи. До того ж, інформаційні технології дозволяють використовувати інноваційні підходи до вирішення цієї проблеми, тобто підвищувати інтерес і любов до читання (2). Очевидно, що бібліотекам, які здебільшого мають справу з друкованими виданнями, слід докладати максимум зусиль до цілеспрямованого і продуктивного впровадження мультимедійних продуктів, поряд з традиційними. Для забезпечення успіху в цій справі кожен працівник бібліотеки повинен знати переваги мультимедіа і творчо їх використовувати, вивчаючи мінливі потреби читачів і зберігаючи кращі традиції бібліотечної практики.

Лише за таких умов стане можливим проведення культурно-просвітницької роботи бібліотеки, до того ж це має відбуватися у співпраці зі структурними підрозділами університету, деканатами, кафедрами, студентським самоврядуванням, асоціацією випускників, редакцією газети «Vivat Lex!», літературно-мистецькою студією «Пластилін», прес-службою. Робота у цьому напрямку ведеться згідно з тематичним планом заходів бібліотеки, планом основних заходів із соціально-виховної роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та на підставі указів Президента України про визначні історичні події нашої держави.

У цьому контексті слід додати, що партнерство бібліотеки зі структурними підрозділами і співробітниками вузу в культурно-просвітницьких заходах є запорукою ефективного інформаційного впливу на студентство, дає можливість працювати командою, проявляти творчий підхід у вирішенні навчальних питань, а також вдосконалювати свою майстерність, здобувати знання тощо (3). Активно долучається до такої діяльності і студентство. Прикладом участі студентів університету в культурно-просвітницьких заходах є проведення до Всеукраїнського тижня права та Міжнародного року сім'ї правових читань «Сім'я і право: внутрішньонаціональний та міжнародний аспекти». Під час заходу відбувся огляд [віртуальної тематичної виставки](#), слайдів, фотографій, ілюстрацій, які роблять знайомство з книгою більш ефективним. Тези доповідей студентів-учасників розміщено в університетському електронному архіві-репозитарії на веб-сайті наукової бібліотеки.

Звичайно, все це потребує докладання великих зусиль, також ретельної підготовки, оскільки необхідно зібрати текстову інформацію, фотографії, ілюстрації, зробити звуковий коментар, відеосюжетів, анімацій, але результат виправдає всі зусилля як бібліотекарів, так і користувачів.

Заслужують також на увагу літературні вітальні, вечори, зустрічі з показом електронних презентацій книг, відеороликів та відеофільмів, віртуальні виставки, буктрейлери тощо. Наприклад, родзинкою літературно-поетичної зустрічі "Легендарна українська письменниця, поетеса", присвяченої 85-річчю з дня народження Л. В. Костенко, стала презентація віртуальної виставки, а також відеоперегляд поезії «Крила» Ліни Костенко, який представив Богдан Ступка. Присутні мали можливість почути пісні на вірші поетеси, до речі, пісні прозвучали у виконанні Ольги Богомолець. Студенти також подивилися фільм про життя і творчість легендарної сучасниці.

Зупинимось ще на одному заході. Йдеться про літературно-патріотичний урок, присвячений українському поету та журналісту В. А. Симоненку, «Я – українець. Оце і вся моя біографія». Під час його проведення до уваги присутніх були представлені: виставка-інсталяція, медіаперегляд фотографій та відеосюжетів, відеофільм «Гра долі. Я на світі один такий» про життєвий шлях поета.

До 70-ої річниці Перемоги над нацизмом у Європі та 70-ої річниці завершення Другої світової війни бібліотека підготувала ряд цікавих заходів: медіаогляд [«Фашистські табори смерті – геноцид проти людства»](#), слайд-виставку літературно-художніх творів, webmuseum «Солдати перемоги над нацизмом: фронтовики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого».

Враховуючи наведене вище, можемо констатувати наступне. Якщо розглядати просування і популяризацію книги як своєрідне маркетингове завдання, через використання сучасних механізмів піару, то пріоритетом стане вибір саме інтерактивних форм роботи. Ефективність будь-якого заходу великою мірою залежить від креативного рішення, а хороший креатив буде добре працювати в будь-якому форматі – будь то літературно-музична вітальня, вікторина або повномасштабна акція.

Як легко побачити, бібліотека університету постійно використовує в своїй роботі віртуальні виставки, презентації як наочно-пізнавальну форму популяризації книги,

наближення до читача. Щоб не бути статичним предметом інтер'єру, щоб працювати і бути корисною, виставка на наш погляд, повинна виглядати сучасною, вабити, притягати формою і змістом. З урахуванням цього, на сайті бібліотеки розміщено цикл виставок-портретів університету, присвячених ювілярам вченим-правознавцям харківської правової школи, та віртуальна виставка однієї книги «100 років книги». Викликає зацікавленість користувачів бібліотеки постійно діюча віртуальна виставка-презентація художніх книг із фонду сучасних українських письменників «Що читати: 10 сучасних українських книжок».

Вважаємо за доцільне у цьому аспекті окремо зупинитися на акціях, які постійно проводяться бібліотекою у нашому ВНЗ. Наприклад, акція «Подаруй бібліотеці книгу», до неї долучилися меценати та ті, хто бажає дарувати книжки. Завдяки цьому книжковий фонд отримав велику кількість різноманітних видань, серед яких є актуальні юридичні монографії, унікальні подарункові книжки, альбоми з мистецтва, рідкісні видання та сучасна художня література.

Другий рік поспіль наукова бібліотека, студентське самоврядування університету за підтримки ректорату та профспілкового комітету студентів проводять конкурс «Читач року» під гаслом «Читай! Формат не має значення!». Відповідно до Положення про конкурс упродовж року за допомогою автоматизованої бібліотечної системи обслуговування визначаються найактивніші читачі бібліотеки за наступними критеріями: регулярність відвідування бібліотеки, кількість замовлених і отриманих книг, дотримання правил користування бібліотекою, активна участь у житті бібліотеки. За підсумками та аналізом читацької активності оргкомітет нагороджує переможців у наступних номінаціях: «Почесний читач бібліотеки»; «Наукова діяльність»; «Освітня діяльність»; «Художня література»; «Помічник бібліотеки».

До Всеукраїнського дня бібліотек відбувся бібліотечно-читацький марафон «University, library, reader: create the territory of unity», у програму якого були включені вікторина «Час читати. Велика перерва у читальному залі», тематичні огляди книг, виставки, майстер-класи з інформаційної культури для студентів першокурсників; віртуальний тур-презентація «Сходінками бібліотечного обслуговування»; віртуальна виставка «Бібліотекар: професія і творчість».

У березні 2014 р. в університеті відбулися ювілейні Шевченківські читання, присвячені 200-річчю від дня народження Тараса Григоровича. Загальний зміст та сценарій Шевченківських читань передбачав комплекс традиційних і сучасних форм культурно-просвітницьких заходів.

Використання бібліотекою сучасних веб-технологій дозволило багатоаспектніше розкрити творчість Т.Г. Шевченка. Зокрема, основою віртуальної виставки «Шевченкіана в рідкісних фондах наукової бібліотеки» стали рідкісні книги наукової бібліотеки, представлені у мультимедійному комп'ютерному просторі. Віртуальна виставка була змодельована з окремих фрагментів оцифрованих книжкових джерел, бібліографічних описів, анотацій, цитат видатних письменників, повних текстів творів Тараса Шевченка.

Спеціально до Шевченківських читань бібліотекою підготовлено буктрейлер на книгу «Художник» авторів-сценаристів К. Тур-Коновалова, Д. Замрія. Жанр обрано не випадково, оскільки буктрейлер – сучасна інноваційна форма популяризації видання, у нашому випадку про творчий шлях Т. Шевченка як художника.

За допомогою елементів мультимедіатехнологій кліпу та відеоролика, музичних та звукових ефектів, які використовувалися при моделюванні буктрейлера, було, на наш погляд, досягнуто мети – розкрити основний зміст книги, а також зацікавити читача, спонукаючи його ознайомитися з твором.

Усі заходи завжди відвідують представники прес-служби та телецентру університету, які висвітлюють ці події у ЗМІ та на сайті вузу.

**Висновки.** Таким чином, перераховані форми просування і популяризації книги дозволяють позиціонувати читання як невід'ємну складову способу життя сучасної людини, необхідну для успішної освітньої, професійної та творчої діяльності. Інформаційно-комунікаційні технології, мультимедіа допомагають зробити книгу привабливою і потрібною в очах студентської молоді, яка часто сприймає друкований аналог як застарілий формат. Тому бібліотекар просто зобов'язаний «бути в темі», володіти матеріалом у повному обсязі (2). Це вимагає певних інтелектуальних зусиль, але результати себе виправдовують.

Безумовно, необхідно надати перевагу презентаційним, інтерактивним, мультимедійним формам інформаційно-просвітницького та культурно-дозвільного спрямування. Очевидно, що використання сучасних технологій, демонстрація нових можливостей сприятимуть підвищенню іміджу бібліотеки університету, яка перебуває в постійному пошуку ефективних форм роботи з користувачем, активно впроваджує інноваційні технології, прагнучі відповідати вимогам часу.

### Список літератури

1. Вилегжаніна Т. Криза читання як сучасна проблема світового рівня / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2011. – № 4. – С. 4–6.

2. Интерактивные формы работы с читателями в муниципальных библиотеках [Электронный ресурс] : (метод. рекомендации) / Тульская обл. универс. науч. б-ка, Сектор науч.-метод. работы ; сост.: М. В. Лунева, Л. Л. Леонова. – Тула, 2013. – 19 с. – Режим доступа: [www.tounb.ru/library/Upload/Images/NMO/Интер\\_пособие.doc](http://www.tounb.ru/library/Upload/Images/NMO/Интер_пособие.doc) (дата обращения: 24.07.2015). – Загл. с экрана.

3. Пасмор Н. П. Бібліотека і користувач: соціально-виховний аспект (досвід НБ НЮУ ім. Ярослава Мудрого) / Н. П. Пасмор, І. П. Зарвирог // Шлях бібліотеки в онлайнове інформаційне суспільство : наук.-практ. семінар, 24 квіт. 2014 р. – Харків : ХДУХТ, 2014. – С. 32–37. – Електрон. версія: режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5697> (дата звернення: 24.07.2015).

4. Пасмор Н. П. Сучасна вузівська бібліотека: яка вона? / Н. П. Пасмор // Vivat Iex!. – 2013. – 8 берез. – Електрон. версія: режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1990> (дата звернення: 24.07.2015).

5. Печеная А. В. Массовая работа современных университетских библиотек / А. В. Печеная // Научные и технические библиотеки. – 2013. – № 8. – С. 9–16. – Электрон. версия: режим доступа: [http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2013/8/ntb\\_8\\_2\\_2013.pdf](http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2013/8/ntb_8_2_2013.pdf) (дата обращения: 24.07.2015).